

ПІДСУМКИ САМІТУ ДЕРЖАВ «ВЕЛИКОЇ ДВАДЦЯТКИ» (G20)

В. В. Орлик, к.і.н., головний консультант відділу зовнішньої політики центру зовнішньополітичних досліджень НІСД

30-31 жовтня ц.р. в Римі відбувся саміт держав «великої двадцятки» (G20). Більшість учасників відвідали захід особисто, крім лідерів РФ та КНР, які брали участь у ньому в режимі відеоконференції.

У відповідності з визначеними глобальними викликами, порядок денний саміту було розділено на три частини – «Люди», «Планета» та «Добробут», у рамках яких обговорювалися питання протидії пандемії COVID-19, подоланню глобальної кризи охорони здоров'я та відновлення світової економіки після пандемії.

Основні позиції декларації, ухваленої за підсумками саміту¹:

- Подолання наслідків пандемії залежить від забезпечення своєчасного, справедливого та універсального доступу до безпечних, доступних, якісних та ефективних вакцин, лікування та діагностики, особливо враховуючи потреби країн із низьким і середнім рівнем доходу. Підтримано рішення сприяти **вакцинації принаймні 40% відсотків населення в усіх країнах до кінця 2021 р. та 70% до середини 2022 р.** (як передбачено стратегією вакцинації ВООЗ). Досягнуто домовленості про забезпечення **неперервності медичних послуг після пандемії**, сприяння зміцненню національних систем охорони здоров'я та служб первинної медико-санітарної допомоги.

- Визнається необхідність досягнення чистих нульових відходів парникових газів, або ж **вуглецевої нейтральності**, у глобальному вимірі до середини XXI ст. Держави-члени G20 засвідчили намір до 2030 р. сформулювати довгострокові стратегії для досягнення нульових викидів, враховуючи результати 26-ї Конференції сторін Рамкової конвенції ООН про зміни клімату (Глазго, Велика Британія) та вжити заходів для стримування зростання глобального потепління на рівні 1,5 градусів Цельсія.

- Схвалено зобов'язання сприяти широкому впровадженню енергетичних технологій і систем з низьким рівнем викидів, а також зменшувати інвестиції в нові

¹ **G20 Rome Leaders' Declaration, 31 Oct 2021** <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/10/31/g20-rome-leaders-declaration/#>

потужності виробництва електроенергії з вугілля; до кінця 2021 р. планується **відмова від міжнародного фінансування технологій вугільної генерації закордоном**.

- Питання **енергетичної безпеки** залишається критично важливим для подолання наслідків кризи, значна увага приділятиметься діалогу між виробниками та споживачами для **підвищення ефективності, прозорості та стабільності енергетичних ринків**. Наголошується на важливості підтримки безперебійних потоків енергії з різних джерел, чесної конкуренції постачальників і маршрутів; підвищенні енергетичної безпеки та стабільності ринків. Держави G20 протистоятимуть викликам, що впливають на стабільність національних економік, серед з яких виділено **перебої в глобальних ланцюгах постачання**.

- Визнається визначальна роль інвестицій в інфраструктурні проекти та інноваційні технології, які сприяють декарбонізації та зеленій економіці, а також вітається розвиток широкого спектру фіскальних, ринкових і регуляторних механізмів для підтримки переходу на чисту енергетику, включаючи **використання механізмів ціноутворення на вуглецеву сировину**, у т.ч. забезпечуючи цілеспрямовану підтримку «найбіднішим та найвразливішим» суб'єктам.

- Стале фінансування має вирішальне значення для переходу до стійкої «зеленої» економіки та інклюзивного суспільства. З цією метою учасники саміту підтримали пропозицію Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) щодо **введення мінімального глобального податку для транснаціональних корпорацій** як основи «більш стабільної і справедливої міжнародної системи оподаткування», початок функціонування якої очікується з 2023 р.

- Лідери G20 визнають важливість державної політики, спрямованої на створення **відкритої і справедливої цифрової економіки**, з одночасним вирішенням проблем забезпечення конфіденційності, захисту персональних даних, інтелектуальної власності тощо. **Використання криптовалют** на міжнародному рівні обумовлюється повним врегулюванням усіх питань у нормативно-правовій сфері. МВФ та Світовий банк продовжать аналіз потенційної ролі цифрових валют і наслідків їх використання для міжнародної валютної системи.

- Продовжуватимуться пошуки рішень, спрямованих на підтримку **зростання продуктивності та сприяння рівномірному розподілу вигоди** як у національному вимірі, так і у міждержавному; забезпечення продовольчої безпеки на глобальному рівні, подолання нерівності та бідності, досягнення більшої соціальної справедливості.

Дипломатичний вимір саміту

За словами прем'єр-міністра Італії Маріо Драгі, Римський форум став **«поверненням багатосторонності** після похмурих років ізоляції», продемонструвавши високу динаміку двосторонніх зустрічей глав держав. Низка заяв лідерів G20 дозволяє визначити пріоритетні питання міжнародного порядку денного у короткостроковій перспективі.

- ✓ Глави США, Великої Британії, Німеччини та Франції провели чотиристоронні **переговори щодо Ірану** з метою вироблення і підтвердження спільної позиції. Учасники зустрічі висловили глибоке занепокоєння «пришвидшенням темпів провокаційних кроків» цієї держави, зокрема у виробництві високозбагаченого урану, та закликали президента Ірану Ебрахіма Раїсі скористатися можливістю **повернення США до ядерної**

угоди 2015 р. Заявлено про готовність продовжити співробітництво з РФ, КНР та ЄС як координатором у вирішенні даного питання.

✓ Лідери США, Франції, ФРН та Великої Британії обговорили ситуацію в Україні, підтвердивши **відданість територіальній цілісності і суверенітету нашої держави**.

✓ В.о. канцлера ФРН Ангела Меркель була присутня на саміті разом із своїм імовірним наступником на посту канцлера в.о. міністра фінансів Олафом Шольцем, продемонструвавши наміри зберегти наступність зовнішньополітичного курсу країни. Знаковим стало схвалення А.Меркель домовленості G20 про **відмову від фінансування побудови вугільних електростанцій за кордоном** і наголошення на важливій **ролі газу в перехідному процесі**.

✓ Спільна американсько-німецька угода щодо «Північного потоку-2» стала предметом перемовин А.Меркель з президентом США Джо Байденем. Було заявлено про необхідність «переконатися в тому, що **Росія не зможе використовувати поставки природного газу із шкідливими політичними цілями**».

✓ У своїй промові на саміті президент Дж.Байден заявив про **необхідність покращення постачання та дотримання балансу на світовому енергетичному ринку**, важливість «адекватної» пропозиції палива в умовах глобального переходу до безвуглецевої економіки та закликав основних виробників енергетичних ресурсів, зокрема **РФ і Саудівську Аравію, до збільшення виробництва нафти і газу**.

✓ Відбулися переговори президентів США і Туреччини, зустріч яких сприймається як важливий етап врегулювання протиріч, зокрема в питанні **придбання Анкарою американської військової техніки**. По завершенні президент Реджеп Ердоган заявив, що побачив позитивну позицію американської сторони і про очікування успішного фіналу процесу придбання нових літаків F-16.

✓ Президент Франції Еммануель Макрон заявив, що **Франція виступає проти конфронтації і за мирний порядок денний в Індо-Тихоокеанському регіоні** та продовжить відігравати активну роль у ньому з огляду на свої партнерські відносини з Японією, Індією, Індонезією, Сінгапуром. Французький лідер підкреслив наявність «багатопланових зв'язків із Китаєм», які «дозволять віднайти баланс, незважаючи на протиріччя». За його словами, союзники по НАТО – США і Велика Британія, а також Австралія «неприпустимо повелися» з Францією при створенні нового партнерства у сфері безпеки **AUKUS**.

✓ Зустріч прем'єр-міністра Великої Британії Бориса Джонсона з президентом Франції Е.Макроном дозволила **знижити рівень напруженості між країнами**, що виникла внаслідок ескалації риболовного конфлікту (Франція заявляла про готовність запровадити санкції проти Сполученого Королівства).

✓ Відбулася зустріч державного секретаря США Ентоні Блінкена із міністром закордонних справ КНР Ван І, в ході якої обговорювалися проблемні питання двосторонніх відносин, в першу чергу **Тайвань**. Американська сторона підтвердила, що виступає **проти будь-яких спроб Пекіна в односторонньому порядку змінити статус-кво** щодо Тайваню, та висловила занепокоєння діями китайської влади, які підривають міжнародний правовий порядок та йдуть врозріз із цінностями США та їхніх союзників, в Гонконзі, Сінцзянь-Уйгурському автономному районі, Південно-Китайському морі.

Глава МЗС КНР також визнав Тайвань «найчутливішою» проблемою американсько-китайських відносин, одночасно заявивши, що сторони можуть вести спільну роботу щодо ситуації навколо КНДР, Ірану, Афганістану та боротьби з кліматичними змінами.

✓ Зустріч міністрів закордонних справ РФ і Туреччини С.Лаврова і М.Чавушоглу була присвячена запуску *механізму «3+3» на Південному Кавказі*² з метою «розблокування економічних і транспортних зв'язків» та реалізації інфраструктурних проектів в регіоні. Обговорювалася координація зусиль щодо *«подальшої стабілізації ситуації на Балканах»*, зокрема імовірність спільних кроків зі *«сприяння боснійському врегулюванню»*.

Підсумки Римського саміту G20 не позначилися несподіваними рішеннями, найбільш вагомим результатом є запровадження мінімального корпоративного податку.

Рішення у сфері боротьби з кліматичними змінами не виправдали очікувань (заява генерального секретаря ООН Антоніо Гуттеріша по завершенню саміту), не було узгоджено нових зобов'язань зі стримування глобального потепління, не зафіксовано значного прогресу у глобальній кліматичній політиці.

Серйозне занепокоєння світових лідерів викликають проблеми глобального енергоринку, зокрема, газова криза в Європі, що вимагає комплексних рішень, які б поєднували стримування світових цін на енергоносії із завданнями скорочення «вугільної енергетики».

Питання скорочення генерації електроенергії через використання вугілля, на чому наполягають провідні світові держави, може стати проблемою для держав, де ця сировина становить значну частку енергобалансу (у т.ч. для України), поставивши під сумнів їх подальшу участь у глобальних програмах.

Динаміка дипломатичної активності Туреччини в рамках саміту «G20», готовність турецької сторони до участі в регіональних ініціативах, запропонованих РФ, зумовлює для України необхідність формування більш деталізованих пропозицій до двосторонньої співпраці, з урахуванням обопільних зовнішньополітичних інтересів та відповідних ризиків.

² У жовтні 2021 р. глава російського МЗС С.Лавров запропонував створити новий формат регіонального співробітництва на Південному Кавказі за участі Азербайджану, Вірменії, Грузії, Ірану, Росії та Туреччини.